

**ЗА ЕКСПРЕСИВНИТЕ АЛОГИЗМИ В БЪЛГАРСКИТЕ
И АНГЛИЙСКИТЕ ОБРАЗНИ СРАВНЕНИЯ
(ФИЗИЧЕСКИ И ПСИХИЧЕСКИ
ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ЛИЧНОСТТА)**

Борян Янев

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

This article discusses oxymoronic figurative comparisons (similes) consisting of a verb and an adjective as a base in two Indo-European languages sufficiently different in ontogenetic terms – Bulgarian and English. The left side of the comparison, the adjective marker, is a cultural universal, revealing the man as a standard object of study. The right side, the compared word (the ironic image, the figure of speech), is this particular semantic component that helps highlight the similarities as well as the subcultural specificities in both the English and the Bulgarian speakers presentation of those human physical and mental characteristics that have left their mark in the expressive (illogical) language practices.

Key words: ironic, figurative comparisons, Bulgarian, English, subcultural specificities, mental characteristics, physical characteristics

Когато се изследват образните сравнения с антропоцентричен характер в два достатъчно различни в онтогенетичен план индоевропейски езика, се установява, че значителна част от компаративните изрази представляват своеобразен стилистичен алогизъм, при който признакът получава противоположна (антонимна) семантика именно заради образа, с който компарира. В желанието си да бъдат максимално иновативни и експресивни в речеизявленията си адресантите често прибегват до иронични лексикални противопоставяния. Сравненията от този тип наричам **оксиморонни**. Изразът *умен като „маймуна“ / as clever as a „monkey“* например е **оксиморонно сравнение**, защото лексикалната семантика не се състои в идеята за такъв, ‘който притежава силен ум; интелигентен, схватлив, възприемчив; разумен’, а точно в обратното – такъв, ‘който е с ограничени умствени способности; несъобразителен, недосетлив’, т.е. – *глунав*, въпреки че във формално отношение признакът показва антонимната величина. Този

тип сравнения са по-силни в иронично отношение, което прави и по-ярка тяхната експресивност (затова могат да бъдат характеризирани и като *иронични сравнения*). Употребата им не е така спонтанна и са по-особени в своята ситуативна обусловеност. Дясната (рематичната) част от образното сравнение съдържа метафоричния образ, тя назовава обекта, с който се извършва сравнението, който обаче, за разлика от обичайните (масовите) компаративни структури, **не е носителят** на „типичния“ признак, а точно обратното – най-често това е представител на доста несъвместима в семантично отношение компаративна образност. В настоящата статия ще се спра върху оксиморонни сравнения в двата целеви езика, които разкриват физическите и психическите характеристики на личността. Признаците, които ме интересуват, а според мен са най-релевантни в параметрите на антропоцентричната когнитивна перспектива, могат да бъдат обособени формално в тематични групи като външен вид, динамични физически признаци, физически състояния (по отношение на физическите характеристики) и характер, темперамент, ум, интелект и речева дейност (във връзка с психическите характеристики). В тези параметри е ексцерпиран и емпиричният материал на приведените по-долу примери.

Във формално отношение и оксиморонните сравнения могат да се разделят в две основни групи:

1) Когато сравняемостта е една дума, го наричам „монолексемен компаратум“, а самото сравнение се разглежда като двукомпонентна компаративна структура, която формално изглежда така:

В български	В английски
Монолексемен компаратум: <i>X като Y</i> Напр.: <i>плува като пирон</i> <i>смел като заек</i> <i>бърз като охлюв</i>	Монолексемен компаратум: <i>as X as Y</i> Напр.: <i>swim like a rock</i> <i>as talkative as a fish</i>

2) Когато сравняемостта се състои от повече от една дума, ще го нарека „полилексемен компаратум“, т.е. в словосъчетание, говорим за наличието на **атрибут**, който носи допълнителна, подсилваща експресивност. Формално тези сравнения ще изглеждат така:

В български	В английски
Полилексемен компаратум а) С предпоставена атрибутивна част: <i>Х като аУ</i> Напр.: <i>умен като спортен журналист</i> <i>як като счупено яйце</i> <i>свеж като повехнал морков</i>	Полилексемен компаратум а) С предпоставена атрибутивна част: <i>as X as аУ</i> Напр.: <i>as talkative as a street mime</i> <i>as cunning as an intoxicated cow</i>
б) Със следпоставена атрибутивна част: <i>Х като Уа</i> Напр.: <i>тих като шимпанзе в зоопарк</i> <i>спокоен като буре с барут</i> <i>силен като глезен на щурец</i>	б) Със следпоставена атрибутивна част: <i>as X as Уа</i> Напр.: <i>as quiet as a herd of elephants</i> <i>as smart as a bag of rocks</i> <i>as clever as a bag of ferrets</i>
в) С пред- и следпоставена атрибутивна част: <i>Х като а₁.. Уа₂..</i> Напр.: <i>тича като белгийска кобила в клетка</i> <i>богат като държавната хазна на Сомалия</i>	в) С пред- и следпоставена атрибутивна част: <i>as X as а₁.. Уа₂..</i> Напр.: <i>as merciful as a crooked politician on election day</i>

От антропоцентрична гледна точка сравнението може да бъде сведено до трикомпонентен модел, тъй като сравнимото (компаративът) винаги ще бъде човекът, а същинската компаративна схема (която е продукт на асоциативното мислене и когнитивната дейност) ще започва с признака (тематична част, мотивираща величина, често лишена от експресивност – *X*) и ще завършва с образа (компаративната част, продукта на (анти)логиката и въображението – *У*). Между тези две категории – признак и образ, формално присъства компараторът (служебната дума, която обаче задвижва компаративната едигина, придава ѝ синтактична същност; прави сравнението езиков факт). Когато тематичната част на сравнението е прилагателно име или глагол, в българския компараторът най-често е една лексикална единица – *КАТО* (рядко – *СЯКАШ*, *КАТО ЧЕ ЛИ*, *КАТО ДА...*), а в английския – две: *AS...AS...* Когато признакът е глагол (много по-рядък случай в настоящото изследване), и в двата езика компараторът е една лексикална единица – *КАТО / LIKE*.

Лявата страна на сравнението – *признакът* (адекватният или вербалният показател), има характер на културна универсалия, която разкрива човека като еднотипен обект на изследване. Дясната страна – *сравняемостта*, е този семантичен компонент, който, от една страна, мотивира ироничния характер на израза, а от друга, прави възможно установяването както на сходствата, така и на субкултурните специфики

при представянето на човешките психически и физически свойства от англичаните и българите, оставили следа в езиковите им практики.

Голяма част от ексцерпиранията сравнения имат ексцентричен, социолектен характер, принадлежат на жаргона и са продукт на по-малък колектив или отделна личност, т.е. не са устойчиви, защото, въпреки че са достатъчно показателни откъм образност и експресивност, невинаги са възпроизводими в речта на колектива. Тук бих искал да припомня, че пълната (абсолютна) устойчивост може да бъде разглеждана като относително понятие, тъй като реалиите в културата на човека подлежат на чести промени в резултат на постоянното развитие на социума и динамиката на езика. По тези причини българите и англичаните (а и носителите на други езици) изпитват нуждата, както и усещат привилегиите да създават все по-нови и нестандартни сравнения, да допълват или перифразират вече съществуващите в речниковия фонд.

Образните сравнения са свързани в голямата си част с метаезиковата интуиция на човека за различни видове определения (епитети), отнасящи се към неговите външни и вътрешни качества. В немалък брой от тях се натъквам на своеобразна „етносемантика“, тъй като денотатите, послужили за сравнение (сравняемостта), имат специфичен за етноса характер (често без аналог в друг език, освен ако не са твърде прозрачни и предполагащи се). Те представляват своеобразно отражение на историческото и националнокултурното мислене и поведение на народа – техният създател, т.е. образните компаративни формули на езика са вид културни единици, схващат се като „обект, денотиран от означаването на думата“ (Еко 1993: 198).

Какъвто и да е изборът на адресанта за осъществяване на компаративните му намерения обаче, асоциираният образ може да има различни характеристики. Казано по друг начин, **ОБРАЗНИТЕ СРАВНЕНИЯ** могат да се разделят условно на четири вида с оглед на асоциативното мислене в рамките на стереотипите относно разбирането на света и характера на избрания образ (и с уговорката за относителността на устойчивостта)¹:

а) ЛОГИЧНИ, УСТОЙЧИВИ – избраният образ се явява логичен и се използва по-често от адресантите (характеризира се със сравнително по-голяма устойчивост).

¹ Устойчивостта е доста относително понятие в динамиката на езика, затова и в лингвистиката все по-често се засяга въпросът за загубата на устойчивост във фразеологичните системи на езиците.

Напр.: *бял като сняг: as white as snow; плува като риба/делфин: swim like a fish, dolphin* и др.

В тези случаи може да се говори за устойчиви (евент. фразеологични) сравнения, въпреки че при тях липсва важният елемент *идиоматичност*, а и се оказват най-малобройните с оглед на употребата им в езика и наличието в лексикографските източници.

б) АЛОГИЧНИ (ОКСИМОРОННИ, ИРОНИЧНИ), УСТОЙЧИВИ – образът се явява алогичен, но се използва по-често от адресантите (т.е. с по-устойчив характер е) и отговаря като семантичен комплекс на антонимното значение на признака.

Напр.: *бял като въглен: as white as coal; плува като риба на сухо: swim like a fish out of water; плува като пирон в кисело мляко; swim like a rock* и др.

Тези структури също могат да се разглеждат като устойчиви (фразеологични), въпреки че имат по-скоро стилистичен характер и са по-малко на брой от горната група.

в) ЛОГИЧНИ, ИНДИВИДУАЛНИ (ОКАЗИОНАЛНИ) – натъквам се на логичен образ, въпреки че има спорадичен (индивидуален) характер (регистриран е еднократно или има ограничена употреба в малка социолектна група).

Напр.: *бял като изпран чаршаф, тениска, пролетен облак; as white as a polar bear, swan's down, a ghost; плува като видра, акула: swim like an otter, a shark; плува като олимпийски шампион; swim like a sea turtle, a swim instructor* и др.

Групата на тези сравнения е най-многобройна. По същност и характер те отразяват най-актуално етнокултурните промени в ценностната система, възприятието на света, отношението към екзистенциалните и поведенческите модели, преразпределението на житейските приоритети.

г) АЛОГИЧНИ (ОКСИМОРОННИ, ИРОНИЧНИ), ИНДИВИДУАЛНИ (ОКАЗИОНАЛНИ) – и тук наблюдавам алогичен образ, въпреки че има спорадичен (индивидуален) характер (регистриран е еднократно или се използва от малък социолектен кръг).

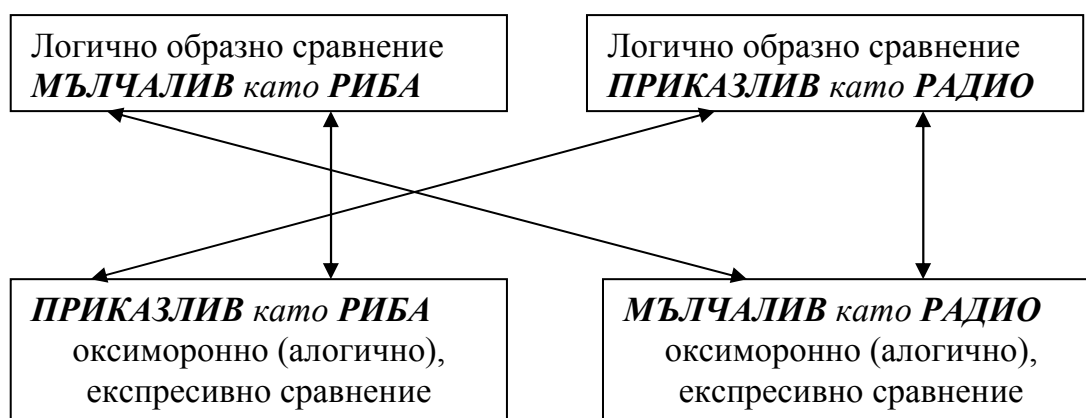
Напр.: *бял като негър: as white as Negro; бял като загорял тиган, дъното на тенджерата, натурален шоколад; as white as pitch; плува като ютия, надрусан, пържена риба; swim like an Ironman, a sparrow in syrup, sparrows, that fell into syrup* и др.

Това е група, която увеличава своята популярност поради нуждата от демонстриране на ироничност, хиперболизация, саркастичност и др., присъщи на интелигентния човек експресивни езикови

техники, които са резултат от осъзнаване на умениято му за комуникативна манипулация.

Както може да се предположи, в настоящата статия ще бъдат разгледани образни сравнения, които попадат в групите б) и г), тъй като те имат характера на експресивни (стилистични) алогизми. По мое мнение точно този тип сравнения – оксиморонните, най-много се доближават до идеята за фразеологична единица (макар и периферна), защото се характеризират с наличието на условна *идиоматичност*, т.е. лексикалното значение на цялостния израз не е формален сбор от семантиките на изграждащите го компоненти и въпреки неизбежното наличие на общ семантичен коефициент семантичният резултат е антоним на признака в компаративната структура (напр.: *бял като въглен* = *черен*, *бял* ≠ *черен*; *говори като риба* = *мълчи*, *говори* ≠ *мълчи*), въпреки че в голяма степен цялостната лексикална семантика на израза отговаря на някаква сема, която пряко или косвено притежава асоциираният образ. Въпреки това характерът им на десигнативни категории, в които се съчетават езикът (реализиран като реч) и мисленето (и като предпоставка, и като продукт на езика), като се показват спецификите на мисловното осъзнаване на действителността, и високата им степен на антропоцентричност ги правят по-оправдан изследователски обект на когнитивната лингвистика.

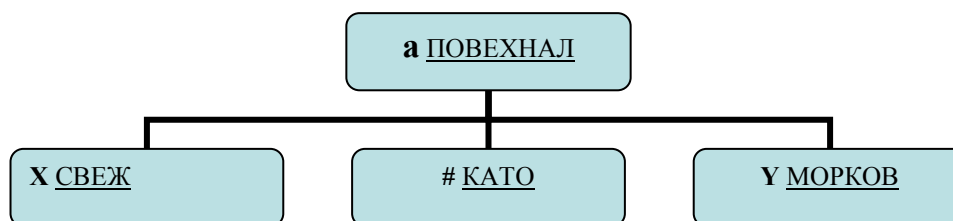
От формално-семантична гледна точка за появата на едно оксиморонно сравнение са нужни две „логични“ компаративни структури, признакът и образът на които влизат в реципрочни отношения на замяна:

При анализирането на компаративните структури в английския и българския с опорна дума – признак, отнасящ се към менталния и физическия свят на човека, – се натъквам на пълно или приблизително съвпадане в денотативната същност на сравняемото, както и на

специфични за двата езика образи денотати. Ето защо първо ще бъдат представени компаративните експресивни алогизми, при които има съвпадение на образите в двата езика, след което ще бъдат посочени сравненията, открити само в българските източници, а на последно място – в английските източници. Според семантиката на признака в тематичната част и образа в рематичната част могат да бъдат направени две класификации, които ще обединя в две групи – физически характеристики и психически характеристики.

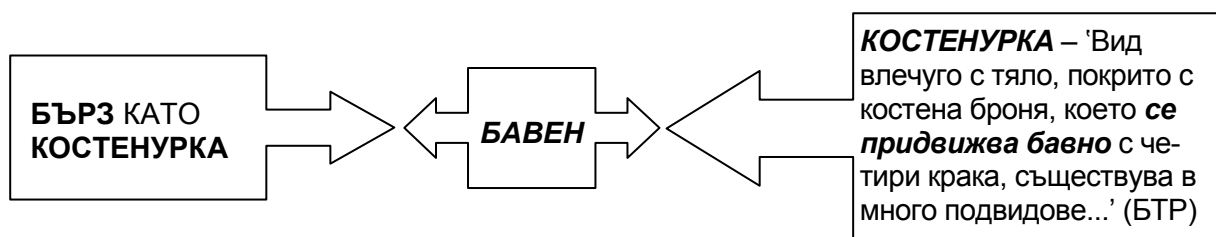
Много често оксиморонният характер се дължи на експресивната алогичност (иронията), която предизвиква атрибутивният компонент в рематичната част. Не са малко и примерите, при които без атрибутивно уточняване няма да се получи антонимното значение на израза. Ето защо при изрази като *свеж като изстискан лимон*, *свеж като повехнал морков*, *умен като спортен журналист*, *плува като пържена риба*, *спокоен като комунист пред фашистки съд* и др. атрибутивното уточнение на образа се явява надстроечна семантична част, която носи ироничния компонент и всъщност придава смисъла на целия компаративен израз в характера му на експресивен алогизъм:

Без атрибутивното уточнение много от примерите ще функционират като логични образни сравнения. Напр.: *умен като журналист* (много умен), *свеж като морков / лимон* (наистина свеж), *плува като риба* (може да плува много добре) и др.

Когато липсва атрибутивна част, т.е. става въпрос за монолексмен компаратум, той най-често е типичният образ, който ще бъде асоцииран в логическото сравнение (който отговаря реално на семантичния характер на признака). Често може да се открие и обща сема в лексикалното значение на асоциирания образ и семантиката на целия израз (която е антонимна на формалния признак). Например:

БЪРЗ КАТО КОСТЕНУРКА ≠ БЪРЗ AS FAST AS A TURTLE ≠ FAST
 = БАВЕН (срвн. БАВЕН КАТО = SLOW (срвн. AS SLOW AS A
 КОСТЕНУРКА) TURTLE)

1. Физически характеристики на личността

Съвпадащите в двата езика образи (компаратуми) се отнасят към следните *tertium comparationis*:

Външен вид: реален признак / образно сравнение

ТЪМЕН ЦВЯТ НА КОЖАТА: бял като въглен / as white as coal; бял като негър / as white as Negro

СЛАБОТЕЛЕСНОСТ: дебел като франзела / as fat as a loaf of French bread

ГРОЗОТА: красив като гущер / as beautiful as a lizard; красив като таласъм/ ≈ as beautiful as a ghost; красива като буря / as beautiful as a storm

ДЕБЕЛИНА: мършав (тънък) като свиня / as skinny (weak) as a pig; слаб като прасе / as weak as a pig

ВИСОК РЪСТ: нисък като жираф / as short as a giraffe

Динамични физически признаци: реален признак / образно сравнение

МУДНОСТ: бърз като костенурка/ as fast as a turtle/ tortoise; бърз като охлюв / as fast as a snail

НЕУМЕНИЕ ДА ПЛУВА: плува като риба на сухо / swim like a fish out of water

Физически състояния: реален признак / образно сравнение

БЕЗ НУЖДА ОТ ВОДА: жаден като камила / as thirsty as a camel

УМОРА, СЪСУХРЕНОСТ: свеж като изстискан лимон / as fresh as a squeezed lemon

БЕЗСИЛИЕ: силен като мравка / as strong as an ant

НЕТРЕЗВЕНОСТ: трезвен като ирландец / as sober as an Irishman

Образи, характерни за българските компаративни структури:

Външен вид: реален признак / образно сравнение

ТЪМЕН ЦВЯТ НА КОЖАТА: бяла като гъркиня; бял като загорял тиган; бял като кюмюрджия; бял като на тенджера дъното; бял като натурален шоколад; бял като циганин

ГРОЗОТА: красив като Квазимодо; красив като амеба; красив като настъпан червей; красив като труп на кон; красив като стар лук

НЕУМЕНИЕ ДА ПЛУВА: плува като брадва без дръжка; плува като в желе; плува като пирон (пирон в кисело мляко); плува като талпа; плува като удавник; плува като черясло² по дъното

Динамични физически признаци: реален признак / образно сравнение

МУДНОСТ: бърз като плюнка на стена; бърз като убит вестоносец

БЪРЗИНА: бавен като Шумахер; бавен като патрон / куршум

СТАТИЧНОСТ: върви като камък на равнище

Физически състояния: реален признак / образно сравнение

НЕУСТОЙЧИВОСТ, СЛАБОСТ: здрав като кошница; силен (здрав) като яйчена черупка

СЪСУХРЕНОСТ, УМОРА: свеж като мушмула; свеж като повехнал морков

НЕТРЕЗВЕНОСТ: трезвен като казак

Образи, характерни за английските компаративни структури:

Външен вид: реален признак / образно сравнение

² Черясло – дебело желязо, с което чукат сол.

МАЛЪК РАЗМЕР: as big as a bug; as big as an ant

ГРОЗОТА, НЕПРИВЕТЛИВОСТ: as cute as a pickle; as pretty as a gorilla; as pretty as a hairy pig; as pretty as a hippo; as pretty as a pickle; as pretty as a troll; as pretty as a mule

СЛАБОТЕЛЕСНОСТ: as fat as a sheep's tail; as fat as an Ethiopian

ДЕБЕЛИНА, ЕДРИНА: as lean as Santo's a--; as light as a sumo wrestler; as skinny as a hippo; as skinny as a walrus; as skinny as an elephant on steroids; as skinny as the Earth; as small as the sun; as thin as a Sumo wrestler

НИСЪК РЪСТ: as tall as a ballpoint pen; as tall as a pebble; as tall as a spear; as tall as a toddler; as tall as an ant

ТЪМЕН ЦВЯТ НА КОЖАТА: as white as pitch; as white as the night sky

Динамични физически признаци: реален признак / образно сравнение

МУДНОСТ: as fast as a Chickens slug; as fast as a rock; as nimble as an oil tanker

БЪРЗИНА: as slow as a cheetah; as slow as the speed of sound; as slow as Usain Bolt³

НЕУМЕНИЕ ДА ЛЕТИ: fly like a frog

НЕУМЕНИЕ ДА ПЛУВА: swim like a rock; swim like a sparrow in syrup; swim like Ironman; swim like sparrows, that fell into syrup; swim like a butterfly

Физически състояния: реален признак / образно сравнение

СЛАБОСТ: as hard as a pillow; as hard as jelly; as loud as a pebble; as strong as a feather flying in the wind; as strong as falafels with hummus

НЕТРЕЗВЕНОСТ: as sober as a Russian

2) Психически и речеви характеристики на личността

³ Феноменален лекоатлет, спринтьор от Ямайка с три олимпийски титли, придружени от три световни рекорда.

Съвпадащите в двата езика образи (компаратуми) се отнасят към следните *tertium comparationis*:

Характер и темперамент: реален признак / образно сравнение

МЪРЗЕЛ: работлив като грък / as hard-working as Greeks

СТРАХЛИВОСТ: смел като заек / as brave as a rabbit; смел като мишка / as brave as a mouse; смел като врабче (на плет) / as brave as a sparrow

НЕВЪЗДЪРЖАНОСТ, СПРИХАВОСТ: спокоен като ураган / as calm as a storm; тих, кротък като мълния, гръмотевица / as harmless as thunderbolts; тих, кротък като стадо овце / \approx as quiet as a herd of elephants

Ум, интелект и речева дейност: реален признак / образно сравнение

ГЛУПОВАТОСТ: умен като маймуна / as smart as an ape, a monkey; умна като овца / as smart as a sheep

МЪЛЧАЛИВОСТ: приказлив като риба / as talkative as a fish

Образи, характерни за българските компаративни структури:

Характер и темперамент: реален признак / образно сравнение

МЪРЗЕЛ: работлив като (млад) циганин; работлив като депутат

НЕВЪЗДЪРЖАНОСТ, СПРИХАВОСТ: спокоен като бомба; спокоен като буре с барут; спокоен като комунист пред фашистки съд

СКЪПЕРНИЧЕСТВО: щедър като евреин; щедър като циганин

Ум, интелект и речева дейност: реален признак / образно сравнение

ГЛУПОВАТОСТ, ПОСРЕДСТВЕНОСТ: мъдър като пернишка кратуна; умен като амеба; умен като арабски шейх; умен като говедо; умен като гъска; умен като коза; умен като куц кон; умен като празна каса; умен като спортен журналист; умен като футболист

ПРИКАЗЛИВОСТ: мълчалив като буреносно небе; мълчалив като радио; мълчи като латерна

МЪЛЧАЛИВОСТ: приказлив като порно актьор; приказлив като таен агент

НАИВНОСТ: хитър като шаран; хитър като (пъпчив) хлапак

Образи, характерни за английските компаративни структури:

Характер и темперамент: реален признак / образно сравнение

СТРАХЛИВОСТ: as brave as a rat

НЕВЪЗДЪРЖАНОСТ, СПРИХАВОСТ: as calm as a mad hornet; as gentle as a pack of wolves; as quiet as a fire truck

НЕДИСКРЕТНОСТ: as discreet as an earthquake

ГРУБОСТ, НЕПРИВЕТЛИВОСТ: as nice as a bully; as nice as a witch

Ум, интелект и речева дейност: реален признак / образно сравнение

НАИВНОСТ: as cunning as a cow

ГЛУПОВАТОСТ, ПОСРЕДСТВЕНОСТ: as smart as a bag of rocks; as smart as a bully; as smart as a kitty; as smart as a piece of string; as smart as a rock; as smart as a stick; as smart as a turkey; as smart as a worm; as smart as bait; as smart as Stegosaurus

СХВАТЛИВОСТ, ИНТЕЛИГЕНТНОСТ: as stupid as Bill Gates

ПРИКАЗЛИВОСТ: as dumb as Albert Einstein; as dumb as an encyclopedia

МЪЛЧАЛИВОСТ: as talkative as a brick wall; as talkative as a corpse; as talkative as a Finn; as talkative as a Siamese; as talkative as a street mime; as talkative as a telephone post; as talkative as a rock

От разгледаните примери могат да бъдат обособени общите образи, които показват сходствата между българо- и англоговорещите в ироничното съотнасяне на реалиите от действителността към собствените им, присъщи на хората, признаци. Ексерцираните изрази по-

казват и специфичните образи, които се откриват само в българските или само в английските компаративни структури. Именно те са този лексикален компонент, който е показателен за спецификите на субкултурата, разликите в ценностните приоритети, особеностите на ми-рогледа и народопсихологията.

В следващата таблица е направен опит да се синтезират всички образи според характера им на културни универсалии или субкултурни спецификатори:

Физически характеристики:

Характеристика Признак	Оксиморонни образи в двата езика	Оксиморонни образи в българския език	Оксиморонни образи в английския език
Бързина бърз ↔ fast / nimble	костенурка / a turtle; охлюв / a snail	плюнка на стена, убит вестносец, камък на равнище	a Chickens slug, a rock, an oil tanker
Голям ръст, едрина big, tall	-----	-----	a bug, an ant, a ballpoint pen, a pebble, a spear, a toddler
Дебелина дебел ↔ fat	франзела / French bread	-----	a sheep's tail, an Ethiopian
Жажда жаден ↔ thirsty	камила/ a camel	-----	-----
Красота красив ↔ beautiful / cute, pretty	гуцер / a lizard; та- ласъм/ ≈ a ghost; буря / a storm	Квазимодо, амеба, настъпан червей, стар лук, труп на кон	a pickle, a gorilla, a hairy pig, a hippo, a troll, a mule
Мудност, статичност бавен ↔ slow	-----	Шумахер, патрон / куршум	a cheetah, the speed of sound, Usain Bolt
Нисък ръст нисък ↔ short	жираф / a giraffe	-----	-----
Свежест, бодрост свеж ↔ fresh	изстискан лимон / a squeezed lemon	мушмула, повехнал морков	
Светъл цвят на ко- жата бял ↔ white	въглен/coal; негър / Negro	гъркиня, дъното на тенджера, загорял тиган, кюмюрджия, натурален шоко- лад, циганин	pitch; the night sky
Сила здрав, силен ↔ strong/ hard/ loud	мравка / an ant	кошница, яйчена черупка	a pillow, jelly, a pebble, a feather, a falafel
Слаботелесност слаб, мършав ↔ skinny / weak / lean / light / thin	свиня, прасе / a pig		the sun, a hippo, a walrus, an elephant, the Earth, sumo wrestler
Трезвеност трезвен ↔ sober	ирландец / an Irishman	казак	a Russian
Умение да лети fly	-----	-----	a frog
Умение да плува плува ↔ swim	риба на сухо / a fish out of water	брадва без дръжка, в желе, пирон, тал- па, удавник, черясло	a rock, a sparrow, Ironman, a butterfly

Психически характеристики:

Характеристика Признак	Оксиморонни образи в двата езика	Оксиморонни образи в българския език	Оксиморонни образи в английския език
Трудолюбие работлив ↔ hard- working	грък / Greeks	(млад) циганин, депутат	-----
Смелост смел ↔ brave	заек / a rabbit; миш- ка/ a mouse; враб- че/a sparrow	-----	a rat
Спокойствие, урав- новесеност спокоен, тих, кротък ↔ calm, harmless, quiet, gentle	ураган / a storm; мълния / thunderbolts; стадо овце / a herd of elephants	бомба, буре с ба- рут, комунист пред фашистки съд	a mad hornet, a fire truck, a pack of wolves
Схватливост, интеле- гентност умен, мъдър ↔ smart, cunning	маймуна / an ape, a monkey; овца / a sheep	амеба, арабски шейх, говедо, гъска, коза, куц кон, пернишка кратуна, празна каса, спортен журналист, футболист	a bag of rocks, a bully, a kitty, a piece of string, a rock, a stick, a turkey, a worm, bait, Stegosaurus
Приказливост приказлив ↔ talkative	риба / a fish	порно актьор, таен агент	a brick wall, a corpse, a Finn, a Siamese, a street mime, a telephone post, a rock
Мълчаливост мълчалив ↔ dumb	-----	буреносно небе, радио, латерна	Albert Einstein, an encyclopedia
Щедрост щедър	-----	евреин, циганин	-----
Хитрост хитър ↔ cunning	-----	шаран, хлапак	a cow
Дискретност discreet	-----	-----	an earthquake
Приветливост, доб- ронамереност nice	-----	-----	a bully, a witch
Глуповатост stupid	-----	-----	Bill Gates

Както се забелязва, асоциираният от адресантите образ най-често е един от най-честите, който се използва и логически се отнася към антонимния корелат на признака в оксиморонната структура. Ето защо отново бих искал да обърна внимание на факта, че присъствието на определен културен компонент в значението на образно мотивираните единици (какви са сравненията в езиците) е факт, определян като културно-езикова съотносителност и разглеждан от лингвокултурологията като наука, ориентирана към културния фактор в езика и езиковия фактор у човека. Маслова и Телия също говорят за наличие

на културен компонент в значението на компаративните езикови единици. Вероника Николаевна Телия изтъква, че „системата от образи, закрепени във фразеологичния състав на езика и свързани с материалната, социалната или духовната култура на дадена езикова общност, може да свидетелства за нейните традиции и националнокултурен опит“ (Телия 1996: 100). Американският лингвист и антрополог – Едуард Сапир, с право определя сравнението като един от най-древните видове интелектуална дейност, извършвана от човека, което предхожда дори смятането. Руският литературовед Осип Манделщам описва сравненията като „ефективно евристично средство; сравненията винаги преследват конкретна задача – да дадат вътрешен образ на структурата“ (Манделщам 1987: 121). Сравненията, свързани с физическия и менталния свят на българите и англичаните, се оказват изключително разнообразни откъм образи. Налице е силна експресивност в рематичната част (където се формира и метафоричността). Диакронните реалии се преплитат с младежкия сленг, устойчивостта във фразеологичната периферия на двата езика е напълно разколебана, а в определени случаи се стига до пълна казионалност, като целта винаги е да се достигне иронията. В компаративното опознаване на света българите и англичаните използват все по-нови и по-различни реалии, които отразяват промените във времето, ценностната система и миогледа – в езиково отношение по този начин се отличават общите културни пътища и различните субкултурни пътеки. Елементи от устойчиви фразеологични единици отдавна са въввлечени в неподлежащия на езикова нормираност младежки социолект.

Настоящата статия не претендира за изчерпателност, защото палитрата на образността в изследваните примери може да бъде значително обогатена, особено ако се приведат всички казионални и еднократни контекстови употреби на компаративни структури с признак – позитивна психическа характеристика на човека. В материала са отбелязани наличните в изследваните речници, периодични издания и форуми примери, а от битово-разговорната реч са посочени само сравненията с по-интересна за интерпретация образност (макар и повечето от тях да имат също казионален характер).

ЛИТЕРАТУРА

- Девятова 2011:** Девятова, Н. М. *Диктумно-модусная организация сравнительных конструкций в русском языке. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук.* Москва: МПГУ, 2011.
- Еко 1993:** Еко, У. *Трактат по обща семиотика.* София: Наука и изкуство, 1993.
- Зидарова 2009:** Зидарова, В. *Лексикология на съвременния български език.* Пловдив: Контекст, 2009.
- Кювлиева-Мишайкова 1986:** Кювлиева-Мишайкова, В. *Устойчивите сравнения в българския език.* София: Изд. на БАН, 1986.
- Легурска 2009:** Легурска, П. *Някои размисли за етнолингвистиката, съпоставителното езикознание и въпроса за tertium comparationis.* <http://www.balgarskiezik.org/22009/P_LEGURSKA.pdf>.
- Манделщам 1987:** Мандельштам, О. Э. *Слово и культура: Статъи.* Москва: Советский писатель, 1987.
- Маслова 2001:** Маслова, В. *Лингвокультурология. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений.* Москва: Академия, 2001.
- Телия 1996:** Телия, В. Н. *Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспект.* Москва: Языки русской культуры, 1996.
- Тер-Минасова 2000:** Тер-Минасова, С. Г. *Язык и межкультурная коммуникация (Учебное пособие).* Москва: Слово, 2000.
- Хайнрихс 2005:** Heinrichs, A. *Similes And Metaphors (The Magic of Language).* US: Child's World, 2005.
- Янев 2011:** Янев, Б. *Образите от вербалния свят на българина.* В: Следите на словото. Юбилеен сборник в чест на проф. дфн Диана Иванова. Пловдив, 2011, стр. 367–386.

ЛЕКСИКОГРАФСКИ И ЕЛЕКТРОННИ ИЗТОЧНИЦИ:

- БТР 1963:** Л. Андрейчин и колектив. *Български тълковен речник.* София, 1963.
- Вътов 2002:** Вътов, В. *Библията в езика ни. Речник на фразеологизмите с библейски произход.* Велико Търново, 2002. <<http://www.belb.net/personal/vyotov/rechnik-1.pdf>>.
- Геров 1975–1978:** Геров, Н. *Речник на българския език, Т. I – VI.* София: Изд. на БАН, 1975–1978.
- Кондаков 1998:** Кондаков, Н. И. *Логический словарь-справочник.* Москва: ГиЦ Владос, 1998.
- Кунин 1984:** Кунин, А. В. *Англо-русский фразеологический словарь.* Москва: Русский язык, 1984.

Къркпатрик 1987: Kirkpatrick, B. *Roger's Thesaurus of English words and phrases*. London: Concise edition, 1987.

Медникова 1986: Медникова, Э. М. *Англо-русский словарь глагольных словосочетаний*. Москва: Русский язык, 1986.

Нанов 1963: Нанов, Л. *Български синонимен речник*. София: Наука и изкуство, 1963.

Ничева 1974–1975: Ничева, К. и колектив. *Фразеологичен речник на българския език*, Т. I и II. София: Изд. на БАН, 1974, 1975.

Ракърджиев 1995: Ракърджиев, Р., Л. Илиева *Английско-български фразеологичен речник*. София: Маг-77, 1995.

Славейков 1972: Славейков, П. Р. *Български притчи или пословици и характерни думи*. София: Български писател, 1972.

Торн 1996: Thorne, T. *Dictionary of Contemporary Slang*. London: Bloomsbury Publishing, 1996.

Хорнби 1995: *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. Oxford: Oxford University Press, 1995.

http://www.anglik.net/slang_online.htm /English slang around the world/

<http://www.bartleby.com/>

<http://www.dailymail.co.uk/home/index.html>

<http://www.englishclub.com/vocabulary/figures-simile.htm>;

<http://www.english-for-students.com/Similes-List.html>;

<http://www.english-online.org.uk>

<http://www.how-to-study.com/similes.htm>;

http://www.learnenglish.org.uk/grammar/archive/similes_as.html;

<http://www.medialens.org/>

<http://www.metaphorsandsimiles.com>

<http://www.mirror.co.uk/>

<http://www.morningstaronline.co.uk/>

<http://www.paulnoll.com/Books/Clear-English/English-simile-1.html>;

<http://www.private-eye.co.uk/>

<http://www.poetryteachers.com>

<http://www.urbandictionary.com/define.php?term=Similies>;

<http://www.xmission.com/~emailbox/phrases.htm>;

<http://www.24chasa.bg/>

<http://www.trud.bg/>